

ТАНГ ЙОЛДОЗИ

№ 3

(6475).
1992 йил.
15 ЯНВАРЬ.
ЧОРШАНБА.
Баҳоси
5 тийин.ЎЗБЕКИСТОН
БОЛАЛАРИ ВА
ЎСМИРЛАРИНИНГ
ЎЗНОМАСИТОНГ
ЙОЛДОЗИ

ЎЗНОМА 1929 ЙИЛ, 1 АВГУСТДАН «ЛЕНИН УЧҚУНИ» НОМИ БИЛАН ЧИҚА БОШЛАГАН.

Сен яшаб турган жамиятда ҳақ-ҳуқуқнинг ҳимояланган, ижтимоий ва маънавий камол топишининг учун шарт-шароит яратилган ва улар кафолатланган бўлса, бу — сенинг бахтинг.

Куни кеча республикамиз президенти Ислон Каримов «Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги қонунни қабул қилди. Ёшлар тўғрисида кучли сиё-

ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалалари Ўзбекистон Республикаси қонунлари билан тартибга солиб турилади» дейилади. Ёки 7-моддада «войга етмаганларга нисбатан мажбурий тарбиявий таъсир чора-тадбирларини қўллаш... фақат суднинг ҳукмига ёки тегишли қарорига мувофиқ амалга оширилиши» айтилган. Шунингдек, давлат ҳуқуқбузарлик содир этган войга етмаган-

ларга махсус тарбия муассасаларида ижтимоий ёрдам кўрсатилади.

Қонунда белгиланган бу қондаларга изоҳ беришнинг ҳолати ҳам йўқ. Бир сўз билан айтганда, улар инсонпарварлик туйғуларига йўғрилгандир. Шунингдек, ўқувчилар ва талабаларнинг ўқув жараёни вақтида ижтимоий ишлаб чиқаришга жалб этишга йўл қўймаслиги, ўқувчилар ва ўқув юртларининг талабаларига ўқув ашёлари, дарсликлар ва мактаб кийимларини имтиёзли нархларда сотиб олиш ҳуқуқи, транспортда юриш имтиёзлари қо-

ёшдан 13 ёшгача бўлган ўқувчиларнинг ҳақ-ҳуқуқлари қайси қонун билан кафолатланган? Боғча ёшидаги болалар-чи?...

Агар биз ростдан ҳам мушакил ҳуқуқий давлат қура бошладикми, унда «Болалар ҳуқуқлари Декларацияси»ни ҳам эсга олишимиз керак. Бу мажмуада болалар манфаати йўлида яхши гаплар ёзилган. Ахир, болалар ҳам — инсон. Ҳатто улар энг яхши, қалби соф инсонлардир. Бу кичкина одамлар улкан дунё ва жамият тўғрисида объектив маълумот олиш, бахтиёр яшаш, давлатнинг беминнат ғамхўрлигидан фойдаланиш ҳуқуқига эгадирлар. Агар биз кимгадир социал ҳимояни ташкил этар эканмиз, балки бу хайрли ишни аввал энг ҳимоясиз ва ишонувчан болалардан бошлашимиз керак бўлар? Уларни ҳар қандай зўравонликдан, очликдан, сиёсий иккиюзламачилик ва ўйинлардан, миллий низо-лардан сақлаш давлат эътиборида бўлмоғи шарт. Бу турли қарашлардаги оқимларни, партияларни келиштирувчи, ота-оналар ва ўқитувчиларни мурося қилдирувчи муҳим омиллардан биридир.

Бугун республикамизда ёшларга оид давлат сиёсати қабул қилинган экан, эртага болалар ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя этадиган, уларнинг ижтимоий ва маънавий камол топишларини кафолатлайдиган қонун ишлаб чиқи-лишига ишончимиз комил. Ҳали шундай кунлар келадими, юртимизда болалар дунёси — уларнинг кийини-ши, овқатланиши, дам оли-ши билан шуғулланувчи махсус институтлар очилади. Мутахассисларимиз, олимларимиз бу борада жон дил-лари билан ишлайдилар.

Ақром БЕРДИМУРОВА,
бош муҳаррир.

ЁШЛАРНИ—ДАВЛАТ,

БОЛАЛАРНИ КИМ ҲИМОЯ ҚИЛАДИ?

сат, уларнинг манфаатларини ҳимоя қилувчи ҳуқуқий кафолатни орзу қилиб келган йигит-қизлар юзларида мамнунлик аломати. Негаки ушбу қонунда ёшларга нисбатан социал адолатни тиклаш, уларнинг моддий мустақиллигини, келажакини таъминлаш хусусида гап боради. Зеро, мушакил давлатимиз тақдир, унинг порлоқ эртаси тўғрисида жиддий ўйлайдиган бўлсак, шундай қилишимиз керак эди.

Мазкур қонун «Туркистон» газетасининг 10 январь сониде эълон қилинган. Унда ёшлар қаторида войга етмаганлар ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи, ўқувчиларга бир қатор имтиёзлар берувчи моддалар ҳам баён этилган.

Масалан, қонуннинг «Ёшларни ҳуқуқий ва ижтимоий муҳофаза қилиш» бўлимидаги 6-моддасида «Войга етмаганларнинг муомала лаёқати масалалари, ёш фуқаролар айрим тоифаларининг (ногиронлар, уй бекалари, болалар уйда тарбияланаётган ҳамда тарбияланиб чиққанларнинг ва ҳоказо)

лар анча инсонпарвар режимида сақланишини кафолатлайди. Войга етмаган ҳуқуқбузарлар учун содир этган жиноятларининг оғирлик даражаси ва уларнинг ёшини ҳисобга олиб, озодликдан маҳрум қилиш жойларида табақалаштирилган режимида сақлаш кузда тутилади. Войга етмаган ҳуқуқбузар-

нун билан белгиланиши қувончли ҳолдир.

Мазкур қонун Ўзбекистонда истиқомат қилувчи 14 ёшдан 30 ёшгача бўлган йигит-қизларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишни эътироф этади. Бироқ шу ўринда ҳақли савол туғилади. Ёшларни — давлат, болаларни ким ҳимоя қилади? Мактабдаги 7

ҚИСКА САТРАЛДАР

● Қозоғистонда эркин нарх белгилангандан бери биринчи марта озиқ-овқат маҳсулотлари нархи камай-тирилди. Яқин кунларда ноннинг нархи 2 сўм 80 тийин, бир литр сут бир ярим сўм атрофида бўлади. Бу маблагни қоплаш учун республика ҳуқуқмати ўз газнаси-дан яна ўн миллиард сўм қидирмоқда.

● Кеча Тошкентда Ўзбекистон Республикаси ўн иккинчи чақириқ Олий Кенга-шининг навбатдан ташқари тўққизинчи сессияси ўз иш-ни давом эттирди. Сессия кун тартибидеги асосий ма-салалар жумҳуриятдаги иж-тимоий-иқтисодий муаммо-ларни ҳал этиш тўғрисида бўлди.

● Грузия республикаси президентлигидан озод этил-ган Звиад Гамсахурдия Ар-манистон республикаси ҳу-қуқматидан вақтинчалик яшаш жойи билан таъмин-лашни илтимос қилди.

● Украинада янги пул — купон-карбованец муомалага чиқди. Жумҳуриятда фақат шу пул билан савдо-сотиқ қилиш мумкин. Шунинг учун ҳам Киевда битта купонни қўлда 10 сўмга, 10 та купонни эса 1 долларга сота бошлади. Украинлик иқтисодчиларнинг айтишича, бу иш бошқа жумҳурият фу-қароларининг молларни та-шиб кетишларидан сақлаш-учун амалга оширилган.

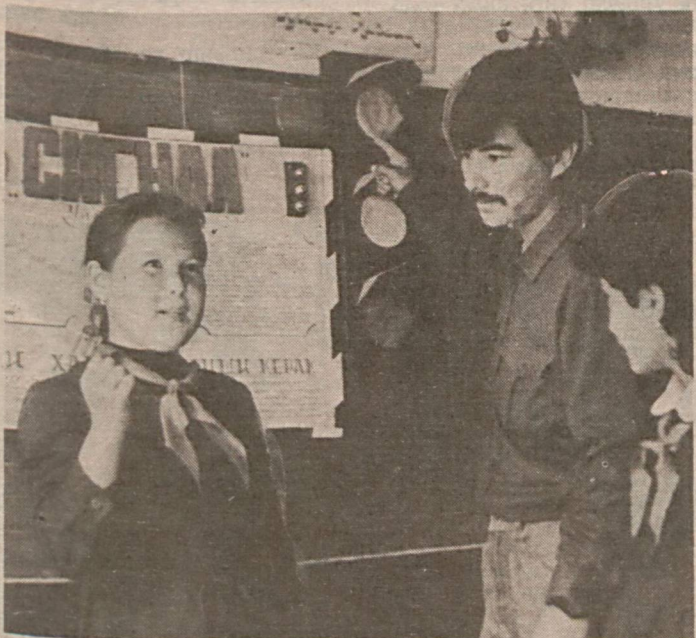
ТАШВИШЛИ МАКТУБ

СТАДИОН БОР,
АНЖОМ ЙЎҚ

Мактабимизда иккита ста-дион бор. Лекин спорт ан-жомлари етишмайди. Спорт зал умуман йўқ. Қишлоқ со-вети мактабимизга спорт ан-жомлари учун бирор тийин ҳам ажратмаган. Бизни бе-гона деб ҳисоблашади ше-килли. Шунинг учун ҳам биз ўзимиз пул тўплаб спорт ан-жомлари сотиб олишга маж-бур бўляпмиз...

Илёс РАҲМОНОВ,
Бухоро вилояти, Қизил-тепа тумани.

УЧТА ЧАҚНОҚ КЎЗИНГ БОР

Кўча ҳаракати хавфсизлиги қондаларини яхши билмас-ликлари натижасида мактаб ўқувчиларининг транспорт ҳалокатига учраётганликлари, йўл фожияларида болалар ўлими кўпайиб бораётгани ҳаммани ташвишга солмоқда. Шу сабаб мактабларда, болалар ва ўқувчилар уйлари қо-шида «Светофор» тўғараклари ташкил этилиб, унинг фаолликлари ривожлантирилоқда.

Йўл ҳаракати қондаларини яхши ўргатиб боришда кат-та фойда бераётган ўйин-викториналардан бири «Хавфсиз гилдирак»дир. Янгийўл тумани, Улуғбек номидаги мак-таб ўқувчилари бу ўйин викторинада зўр қизиқиш билан иштирок этишади. Мактаб бўйича ўтказилган викторина-да ғолиб бўлган «Ёш светофорчи»лар туман биринчили-гида ҳам иштирок этиб, биринчи ўринни эгалладилар. Меҳнат таълими ўқитувчиси Алишер Анорбоев бошчили-к қилаётган «Ёш светофорчи»лар энди вилоят викторина-сида ҳам иштирок этишади.

СУРАТДА: «Хавфсиз гилдирак» тўғараги аъзолари машғулот пайтида.

Тошкент шаҳридаги 10-сон болалар ва ўсмирлар спорт мактаби кўлаб маҳоратли спортчиларни етиштирган. Бугунги кунда ҳам бу ерда келажакда моҳир спортчи бў-лишга ҳаракат қилаётган жуда кўп ўқувчилар таълим олишмоқда.

СУРАТДА: спорт мактаби ўқувчилари Нодир Расулов ва Руслан Ким машғулот пайтида.

Р. АЛБЕКОВ суратга туширган.

МЕН
ЧЕКИШНИ
ТАШЛАМОҚЧИМАН

Бизга Тошкент шаҳридаги Аббос исмли боладан келган мактубда бу хоҳиш катта ҳарфлар билан ёзилган. Аммо қандай қилиб бу зарарли одатдан қутулиш мумкин? Ҳамма гап шунда. Аббосга ёрдамимиз тегармикан? Эҳ-ҳе, унга ўхшаб ҳавас қилиб, эрмак учун чекиб, кейин ташлолмай азоб тортаётганлар қанча...

Биласизми, Фауст тўғрисидаги афсонада мана бундай қизиқ бир воқеа ҳам бор. Америка кашф этилганда, Фауст Мефистофель билан бирга Янги Дунёга берганмиш. У ерда улар жуда кўп қизиқ нарсаларни, жумладан, ҳеч ким кўрмаган ўсимликларни ва улар орасида тамакини учратишибди. Доимо ҳамма нарсани билаверадиган Мефистофель мана шундай дебди:

— Бу аллақандай қоқиўт эмас, фойдали гиёҳ! Бу гиёҳ Эски Дунёни бахтиёр қилади. Ким уни бир марта чекиб кўрса бас, бу эрмакни қанда қилмайди. Фақат иблислар тутунни ичга тортиб, бурун тешикларида чиқаради, деган гапни энди нуқул бизга тақайвермайдиган бўлишади. Хурматли доктор, сизнинг трубкангизга ҳам тамаки жойлаб берайми?

— Неракмас. Бу, тентакларнинг эрмак учун қиладиган иши, — деб кескин жавоб берибди Фауст.

Хуллас, бугундан бошлаб ўз саҳифаларимизда худди ана шу арзимас эрмак тўғрисида ҳикоя қилиб борамиз. Бунда биз В. Н. Ягодинскийнинг «Ўқувчиларга чекиш ва ичишнинг зарари ҳақида» номли китобчасида берилган фактлар ва фойдали маслаҳатларга таянамиз. Зора, маслаҳат сўраб, мактуб йўллаган барча аббосларга чекишни ташлаида тўғри йўл кўрсата олсак.

ТАМАКИ АМАКИ

Шундай қилиб,

ТАМАКИ ЖАҲОННИ ЗАБТ ЭТАДИ

Чиндан ҳам тамаки Америкадан келиб чиққан. Адмирал Христафор Колумбнинг машҳур флотияси нотаниш бир оролга сузиб келади. Бу оролдаги маҳаллий аҳоли ўз ерини Гуанахани деб атар эди. Улар бошқа совға-саломлар билан бирга Колумбга «петум» деган ўсимликнинг қуритилган барглари ҳам беришади. Бу одамлар офтобда қуритилган барглари найча қилиб ўраб, чекар эдилар.

Христафор Колумбнинг иккинчи сафаридан кейин (1493 — 1496 йй.) тамаки уруғи Испанияга олиб келинди. Сўнгра улар қўшни Оврупо мамлакатларига тарқалди ва буюк кашфиётлар даврида денгиз ва карвон йўллари орқали ер юзининг ҳамма бурчакларига етиб борди.

Тамакининг ғалати хоссаси — чекилмаса, ҳумор қилиб одамни жуда қийнаб қўйиши ҳам у тез тарқалишига сабаб бўлган, албатта. Қадим замонларда тамаки шифобахш нарса, унинг тутун турли касалликларни, инсину ва бошқаларни даф этади, деб ҳисобланар эди. Тамаки кишини тетиклаштиради ва тинчлантиради, деб ўйлашарди. Унинг барглари шифобахш модда — дори, деб ишлатишар эди.

Шундай қилиб, XVI аср охирига келиб Испания, Португалия, Франция, Англия ва Голландияда ҳам чекиш расм бўлди. Ўттиз йиллик уруш туфайли Германия билан Швецияга тарқалди. Россияга тамакини инглиз савдогарлари 1585 йилда Архангельск орқали олиб келишган эди, кейинчалик у Россия ерларида ҳам кўп экила бошлади.

Тамаки ҳеч қандай тўсиқсиз ҳамма жойга бемалол етиб бормаган, албатта. Диний (ва иқтисодий) сабабларга кўра, бир қанча мамлакатларда, масалан, Италияда тамаки «иблиснинг эрмаги» деб эълон қилинган. Рим папалари тамаки чекадиган ва ҳидлайдиган кишиларни «диндан қайтган» деб ҳисоблашни ҳам тақлиф этганлар. Чекиб турганда қўлга туширилган бешта роҳибни авлодларга ибрат бўлсин деб, монастыр девори орасига олиб тириклайин суваб ташлашган. Англияда Елизавета I фармонига мувофиқ (1585 й.) чекувчилар ўғрига тенглаштириллар ва бўйнига арқон боғлаб, кўчаларда

олиб юрилар эди. Бироқ, қирол-лица Елизавета саройининг арзандаси Уолтер Роли тамаки чекишни расм қилади. Елизаветадан кейин ҳокимият Яков Стюарт қўлга ўтди, у сиёсий сабабларга кўра, Ролиннинг бошини кесди, аммо ривоятларга кўра, Роли чеккани учун қатл этилганмиш.

Россияда Михаил Федорович подшоҳлик қилган даврда чекишда биринчи марта қўлга тушганлар оёқларининг тагига 60 таёқ уриш билан, иккинчи марта тушганлар бурни ёки қўлоқларини кесиб ташлаш билан жазоланар эди. Тамаки билан савдо қилувчи хусусий савдогарларни савалаш, «олис шаҳарларга сургун қилиш» буюрилган.

Лекин бу курашда тамаки ҳар қалай ғолиб чиқди. Тўғрироғи, сигарета ва папиролар билан савдо қилишдан жуда катта фойда ортирган ер эгалари, фабрикалар ва савдогарлар ғолиб чиқишди. Тамаки маҳсулотлари иш-лаб чиқариладиган чинакам индустрия яратилди. Тамакининг зарарли хоссалари эса XIX асргача амалда ўрганилмаган, шунга кўра, врачлар чекиш одатига қарши ҳеч нарсани рўқач қила олмас эдилар. Ҳар хил трубкалар ва кашандалар тутадиган бошқа буюмларни жуда кенг реклама қилиш йўли билан бу одат қўллаб-қувватлаб бориладиган.

Хуллас, тамаки ер юзи бўйлаб тез ва кенг тарқала бориб, ҳозирги замон тарихида одамзод қўли билан яратилган энг машҳур нарсаларнинг бири бўлиб қолди. Кашандалар эса уни ташлолмай ҳамон азобдалар.

Мана, болалар, сиз тамакининг пайдо бўлиш тарихи, унинг жаҳонни қандай забт этганини тўғрисида маълумотга эга бўлдингиз. Кейинги гал эса никотиннинг организмга таъсири хусусида суҳбатлашамиз. Бунинг учун бизга мактуб йўллаб, қуйидаги саволларимизга жавоб ёзиб юборинг.

1. НЕЧА ЕШДАН ЧЕКА БОШЛАДИНГИЗ?
2. ЧЕКИШИНГИЗГА КИМ ЕКИ НИМА САБАБ БУЛГАН?
3. ЎҚИТУВЧИНГИЗ ЕКИ ОТА-ОНАНГИЗ БУ ҲАҚДА БИЛИШАДИМИ?
4. ЧЕКИШНИ ТАШЛАШНИ ИСТАЙСИЗМИ?
5. ҲОЗИРГИ ТАҚДИЛ ПАЙТДА СИГАРЕТАНИ ҚАЕРДАН СОТИБ ОЛИБ, УНГА ПУЛНИ ҚАЕРДАН ТОПАСИЗ?

Мактубларингизни «ТАМАКИ АМАКИ»га деб ёзинг.

Қадрли илми толиблар! Сизга маълумки, 1991 йилда буюк бобомиз Низомиддин Мир Алишер таваллудининг 550 йиллиги қизғин нишонланди. Тўй баҳона мутафаккирнинг сарҳадсиз ижод уммонига мурожаат этилди. Шунда тилимиз, миллатимиз, юртимизнинг тенгсиз тими-соли Алишер Навоий ижодини, унинг шахсини яхши билмаслигимиз, билганларимиз — шунчаки умумий сурат хулосалар бўлиб, уни тузук бир даражада англаёлмаганлигимиз маълум бўлди. Айниқса, ёшлар, мактаб ўқувчилари бу қомусномадан бебаҳра эканлар... Шу боис Навоийни чинакамга ўрганишни айни кунлардан бошламоқ лозим. Бунда сизга йўл кўрсатувчи навоийшунос олимларнинг шарҳи, «тилмоч»лиги керак. Шу мақсадда бугун биз саҳифамизда «Навоий сабоқлари» руқини очмоқдамиз.

Шу ўринда сизга бир маслаҳат. Бу руқи остида берилаётган мақолаларга эътибор билан қараб, бир дафтар тутсангиз, сабоқлардан олган таассуротларингизни ёзиб, шарҳларга илова сифатида берилган нотаниш сўзлар ва уларнинг маъносини бир четда нақш этиб борсангизлар. Навоий асарларини тушунишда бунинг сизга катта фойдаси тегади.

Сабоқларни ҳазрат Навоийнинг жанр ва ҳажм жиҳатидан кичик бўлган асарлари шарҳидан бошлаш мақсадга мувофиқдир. Зеро, илм ўрганишда оддийдан мураккаб томон борилади. Шу боис Сиз аввало адабиётшунос олим Иброҳим Ҳаққулнинг А. Навоийнинг бир неча қитъалари ҳақидаги ўғит ва мулоҳазалари билан танишасиз.

«ВИҚОР ГАВҲАРИЮ...»

Виқор гавҳарию ҳилм маъдани бўлакўр,

Десангки, қилғай итоат сенга гадо ила шоҳ.

Бу шева тоғда зоҳирдурурки, даврондин,

Қачонки тафриқа етти улусқа бўлди паноҳ.

Одамни сўз тарбиялайди. Чунки унда инсонга хос барча ижобий ва салбий фазилатлар акс этади. Масалан, «виқор»ни олайлик. У қадимий сўз. Унда улугворлик, салобат, мағрурлик мазмунлари муҳассамлашгандир. Уни эшитганимда, менинг кўз ўнгимда негандир, ҳақиқатдан бўлак ҳеч ким ва ҳеч нимага бўйин эгманан буюк боболаримизнинг адл қоматлари гавдаланади.

Сўзга муносиб бўлолмаслик ҳам фожиа. Бундай кимсаларга дуч келганимда, ғурурини топган, ғурурга суянмоқ салоҳиятини эгаллаш учун беҳад заҳмат чеккан донишманд ажодларимиз тўғрисида ўйлайман.

Миноралар эмас бу —

фалакка қасам,

Қасоскор боболар

кетмишлар санчиб, —

дейди Абдулла Орипов. Қасоскор боболарнинг ҳаммаси виқорли зотлардир. Шунинг учун улар қасамларинигина эмас, ғурурларини ҳам санчиб кетишган. Минорлар уларнинг виқор тимсолларидир. Уларнинг виқори минордай юксак ва салобатли бўлганлигига тарих гувоҳ. Бутун бир халқ виқорини кўнглига сиғдирган шоир — улуг санъаткор. Айни шу маънода ҳам Мир Алишер Навоийга тенг келадиган ўзбек ижодкори йўқ. Бўлмаган. Виқор билан маърифат ажралмас тушунчалардир. Илму тафаккурга таянмаган виқор виқор эмас, кеккайиш, сохта манманлик, аянч мағрурлик ҳисобланади. Ҳазрат Навоийнинг «виқор гавҳари» бўлишга чақиришлари ҳам бежизмас. Гавҳар сўзи орқали бобомиз виқор туйғусининг маънавий-ахлоқий қимматига урғу берганлар. Шу қимматдан маҳрум виқорни фазилат санамаганлар.

Қитъанинг дастлабки икки қаторида баён қилинишича, агар инсон «виқор гавҳарию ҳилм маъдани»га айланишнинг уйдасидан чиқса ёки шунга уринса, унга шоҳу гадо итоат қилар экан.

Энди ҳилм баҳсида. Ҳилм юмшоқтабнатлик, беозорлик, собирлик ҳислатларига эришмоқдир. Бобомиз таърифларига кўра, «ҳилм» (мулоим табиатлилик) инсон вужудининг хушманзара мевалик бориридир ва одамийлик ола-

мининг жавоҳирга бой тоғидир...

Ҳилм ахлоқли одамнинг қимматбаҳо либоси ва у кийим турларининг энг чидамли матосидир. У — ёмон нафси дайди шамол учуришидан асрагувчи ва иккиюзлама мунофиқларнинг беҳуда ҳаракатидан ҳимоя қилувчи. Мана, «ҳилм маъдани»нинг маъно шарҳи ва ундан кўзланган мақсад ифодаси. «Ҳилм маъдани» бўлиш, яъни тил ва дил юмшоқлиги, шафқат ва меҳрибонлик одобини эгаллаш осон иш эмас. Ҳилм — сўз ва муомала маданияти, ёмонлик қилганга ҳам яхшилик қила олиш қудрати, бағрикенглик ва дил поклигини талаб этади. Олимлар ҳилмни уч турга бўлишган. Бир ҳилм золимон дейилади. Золимлар ҳилми — кўнглидаги кину адоватларни ҳайдаш демак. У кечиримли бўлмоқ ва авф этишни шарт қилиб қўяди. Шунда одам ёмонлик қилганга ҳам неклик кўрсата олади ва бундан ҳузур ҳам топади.

Нўширавон деган одил подшоҳ ҳилмга хиёнат қилмаслик учун хат ёзибди-ю, қўлига бериб дебди: «Мен аччиғлансам, шу хатдаги гапларни галма-гал ўқиб берурсан». Кунлардан бирида унда қаҳр ғазаб пайдо бўлибди. Қул биринчи хатни очиб ўқибди. Унда: «Жаҳлингни қув, тангри сенга яхшилик қилғай!» деган сўзлар битилган экан. Иккинчисида: «Раҳм қил, раҳм кўргайсан», «Тангри қулларини тангрига топшир; у ростликка бўйин эгдиргай» дейилган экан. Бу ривоятдан икки та хулоса чиқариш мумкин. Биринчиси, энг одил одам ҳам ҳилмлик учун қайғуриши керак. Иккинчиси, ҳилм туфайлигина беғараз, иззат-икромга эришиш мумкин. Ҳазрат Навоий ўқувчига виқор ва ҳилм «шева»сида тоғдан ибрат олишни тавсия этганлар.

Бу шева тоғда зоҳирдурурки,

даврондин,

Қачонки тафриқа етти улусқа

бўлди паноҳ.

Ҳа, ташвиш ва таҳлика етган халққа тоғ пушти паноҳ бўлганидек, виқор ва ҳилм кишилари ҳам элнинг орқатоглари бўлмоққа қодирдирлар.

Иброҳим ҲАҚҚУЛ

Ўлкамизда қиш фасли. Барвақт уйғониб, атрофга назар ташласангиз, ҳаммаёқ ёришиб, тонг отаётгандек гўё. Ухлаб қолибман, деган ўй билан ташқарига қарайсиз. Борлиқ оппоқ қор билан қопланган... Қор ёғибди! Севинчдан кўзларингиз яшнаб кетади.

Бизнинг қишимиз гарчанд рус қиши каби қаттиқ, қирчиллама бўлмаса-да, қиш қишлитгани қилади. Бу фасл сиз, болажонларга, қанчалик кўп севинч, шодлик улашса, қанотли дўстларингиз, безабон, ҳимоясиз жониворларга шунча кўп ташвиш, қийинчиликлар олиб келади. Ягона ташвишлари — қорин тўйғазиб қийинлашади. Уларни боқадиган, бошпана бериб, бағрига оладиган саҳий табиат эса ўзининг оппоқ пўстинига ўраниб олганча, мудраб пинакка кетади. Уларга сизу биз ёрдам қўлимизни чўзмасак, қишдан эсон-омон чиқишлари мушкул.

Қадри «Нилуфар» клубимизнинг муштарийлари! Бугунги саҳифамизда сизларни ўлкамизда кун сайин йўқолиб бораётган, номлари «Қизил китоб»дан жой олган ҳайвонот ва ўсимликлар олами билан таништиришда давом этамиз. Шу билан бирга тенгдошларингизнинг амалга ошираётган айрим ибратли ишлари ҳақидаги хабарларни ўқийсиз.

Табиат шайдолари! Сизлардан ҳам қизиқарли кузатишларингиз, боқайтган жониворларингиз, қанотли дўстларингиз ҳақидаги қизиқ хабарларингизни кутиб қоламиз.

БОЙҚУШ БЕХОСИЯТМИ?

Бизнинг мактабда машғулотлар икки сме-нада олиб борилади. Охирги машғулотдан чиқганимизда борлиқни қоронғулик босади. Уйимиз икки қир оша, боргунча нҳоталанган қабристон ёнидан ўтамыз.

...Ўша кун илғиз қайтаётгандим. Қабристон олдида ўтаётганимда бирдан... ҳа, ҳа, нимадир ёниб ўчарди... Кўрганимдан сўнг эътибор бермасликка ҳаракат қилдим. Аммо номаълум нарсаси такрор-такрор ёнарди. Югуриб, ҳаллослаганимча уйга етиб келдим ва кўрганимни отамга айтиб бердим. Отам дедики: «Бу бойқуш. У беҳосиятдир».

Илтимос, бойқуш ҳақида маълумот беринг.

Ж. УРОЛОВ,
Самарқанд вилояти, Қўшработ туманидаги 66-мактаб.

Бойқуш тун овчиси ҳисобланади. Унинг ҳаёт кечиришини ўрганиш устида бир неча олимларимиз ўз тадқиқот ишларини олиб боришган. Уларнинг фикрича, унинг кўзига қуёш нури кучли таъсир қилар экан. Шунинг учун кундузи ухлаб, кечаси қорин ғамда изғиб юради. У тунги кемирувчилар индан чиқадиган вақтда ҳужумга ўтади. Қоронғи бўлишига қарамай ўлжани аниқ мўлжалга ола билади. Кўзлари маёқ сингари ёниб ўчиб туради.

Маълумки, кемирувчи ва судралувчилар кўпроқ вайроналарда, харобаларда, хилват жойларда, қабристон-

ларда бўлади, демак бойқушнинг ўша ерда кўп учраши табиий бир ҳол. Бойқушнинг ана шундай ҳаёт тарзини билмаган одамлар уни ёмонликка йўйишиб, беҳосият қуш деб аташади. Ҳолбуки, унинг хосиятли иши кўп. Чунки кемирувчиларни қириб санитарлик вазифасини ўтайди.

Бойқуш япалоққушлар оиласига мансуб. Мамлакатимизда унинг йигирмага яқин тури мавжуд. Ўзбекистонда эса олти тури кўп учрайди. Бу оилга кирувчи паррандаларнинг энг каттаси укидир.

Бойқушлар баҳор фаслида ўлкамизга учиб келади.

ЯШИЛ БОЙЛИГИМИЗ

Ўсимликларни ҳимоя қилиш мақсадида ташкил этилган гуруҳимиз фаолият кўрсатаётганига анча йиллар бўлди. Бундай дейишимизга сабаб, мактабимизни бундан 15—20 йил аввал битирган ўқувчилари ҳам ҳалигача гуруҳимизнинг фаол аъзолари. Ҳозирги кунда гуруҳимизга биология ўқитувчимиз Улаш опа раҳбарлик қилади. Биз турли навдаги гуллардан тортиб, мева ва манзарали дарахтларни парвариш қиламиз. Айниқса, чинор, терак сингари дарахтлар кўп. Ҳимоямиздаги бундан 15 йил муқаддам экилган чинорлар тагида ёзда маза қилиб ҳордиқ чиқарса бўлади.

Мактабимизни яшатиб турган гуллар, мева ва манзарали дарахтларни фақат яшил бойлигимизни ҳимоя қилувчи гуруҳ аъзоларига эмас, барча ўқувчилар муҳофаза қилишади.

Озода ЖАВЛИЕВА,
Сурхондарё вилояти, Жарқўрғон туманидаги 2-мактаб ўқувчиси.

ҚУШЛАРНИНГ ТИЛИ БЎЛГАНДА...

Мактабимизда «Қушлар — бизнинг дўстимиз» мавзуда қизиқарли суҳбат бўлиб ўтдию юрган йўлимда қушларга эътибор берадиган бўлдим. Ҳозир қиш фасли. Дарахт шоҳларида, кўча-куйда чуғур-чуғур қилиб юрган чумчуқларга кўзим тушса, улар «қорнимиз очди, дон беринглар» дейишаётгандек туюлаверади. Ачиниб кетаман. Яқинда дўстларим Бахтиёр, Пулатлар ёрдамида қушчалар учун дон-хўраклар ясаб, дарахт шоҳларига илиб қўйдик. Ҳар кун донхўракларга дон-дун, нон ушоқлари селиб қўямиз. Қанотли жажжи дўстларимизнинг талашиб-тортишиб овқатланишини томоша қилиб, завқланиб кетамиз.

НИГОРА ва унинг дўстлари,
Жиззах вилояти, Форш туманидаги 11-мактаб ўқувчилари.

Куйбишев вилоятида ёш натуралистлар станцияси очилди. Бир ярим мингдан зиёд ўғил болалар ва қиз болалар барча қулайликлари, қушлар ва жониворлар учун махсус хоналар, турли тажриба хоналари, иссиқхонаси бўлган ўқув комплексига эга бўлишди. Ҳозирги кунда ёш табиат шайдолари боғдорчилик, табиатни муҳофаза қилиш, яшил архитектура, зоология ва бошқа тўғарақларда шуғулланишмоқда. Станцияда ёшларда жонажон ўлка табиатига эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлиш, ер куррамиз тақдир учун жавобгарлик ҳиссини тарбиялаш учун барча қулайликлар мўжайё.

Суратда: Ира Полтавец, Андрей Давыдов, Света Степанова ва Света Кейкова қанотли дўстлари билан. СИТА сурати.

ҚИШДА ХАМ БАҲОРДАГИДЕК

Авваллари мен гул ўстиришга унчалик қизиқмас эдим. Мактабимизда гулчилик тўғриси очилганини эшитиб, дугоналарим билан бирга мен ҳам аъзо бўлдим. Тўғарагимизга Ақилжон опа Юсупова раҳбарлик қилади. Устозимиз бизга хонаки гулларнинг геран, роза, шивит, алоэ, кактус каби турларини парвариш қилиш ҳақида кўрсатмалар беради, уларнинг хусусиятлари ҳақида гапириб беради. Ҳозир қиш фасли бўлишига қарамай синфларимиз, фан хоналаримизда ўстирган гулларимиз худди баҳордагидек яшнаб, кўзни қувнатиб турибди. Гулчиликка меҳр, гўзаллик ҳавас уйротган тўғарак раҳбаримиз Ақилжон опадан беҳад миннатдоримиз.

Барро БЕКЧОНОВА,
Хоразм вилояти, Янгибозор туманидаги 21-мактаб ўқувчиси.

Ҳовлимизда, уйимиз хоналарида, кўчамизда — ҳамма жойда эрта баҳордан кеч кузга қадар гуллар очилиб ётади. Мен уларни жуда севаман. Шунинг учун ҳам энг сеvimли машғулоти гулларни парваришлаш. Гултожихўроз, раъногул, дастагул, бибигул, чинигул каби гулларни экиш, парваришлаш, уруғларини олишда менга дугоналарим ҳам ёрдам беришади. Мен бу соҳада озгинагина «тажриба» ҳам тўпладим. Бошқа жумҳуриятлардаги тенгдошларимга гул ўстиришда, уларнинг уруғини йиғишда, парваришлашда тушунмовчиликлар бўлса, бу соҳага қизиқувчилар бўлса менга хат ёзишлари мукин.

Менинг манзилгоҳим: Чимкент вилояти, Кентов шаҳри, Отабой қишлоғи, Октябрь 70 йиллиги кўчаси, 6-уй.

Маъмура БОЛҒАБОВЕВАга деб ёзинглар.

ЛАЙЛАКЛАР ҚАЙТИШАРМИКАН?

Ҳар гал Зомин шаҳрига ўтганимда йўл четига ўрнатилган симёғоч устидаги каттақон лайлак уясига кўзим тушади. Табиатнинг беозор қушларини кўздан йўқолганча кузатиб бораман. Лекин кейинги пайтларда лайлаклар кўринмай қолишди. Ажабланиб ўша тарафга назар ташлайман. Не кўз билан кўрайки, лайлак уяси ўрнига каттақон «темир уя» ўрнатиб қўйишди. Кейин билсам, бу ишни туман электрлаштириш ходимлари қилишган экан. Шундай бўлса ҳам келаси йили лайлаклар ўз маконига қайтиб келишди, лекин уялари ўрнида совуқ темирни кўриб қайтиб кетишди...

Ҳар сафар кўзим «темир уя»га тушганда, кўнглим ғашланади: беозор лайлаклар яна қайтишармикан?

Баҳром САФАРОВ,
Жиззах вилояти, Зомин тумани.

Энг узок умр кўрувчи ҳайвон — тошбақа. У 200 йил яшайди.

Энг тез қанот қоқувчи ҳайвон — чигин. У секундига 500 мартадан ортиқ қанот қоқади.

Энг кичик қуш Колибри қушидир. Унинг оғирлиги 1,6 — 1,7 грамм келади.

Энг катта қуш Моя қушидир. Унинг тухуми ҳажми товук тухумининг 180 тасига тўғри келаркан, бўйи 3,5 метр келади.

Энг йирик тимсоҳлар Африкада яшайди. Уларнинг узунлиги 10 метр келади.

Энг катта ёнғоқ — Ҳинд океанида жойлашган Сейшель оролида ўсади. Бу дарахтнинг меvasи 10 кг. дан 25 кг. гача етади. Лекин бу дарахт ҳар 10 йилда ҳосилга киради.

Энг тез ўсувчи ўсимлик бамбукдир. У бир кунда 50-60 см.га ўсади.

Маълум бўлишича гуллар куннинг белгиланган вақтида қатъий равишда очилади. Улардан — лаоқизғалдоқ эрталаб соат бешда, момақаймоқ тонгдаги беш-олтиларда, икки рангли бинафша етти-саккизларда очилади. Бу гуллар кундузи ва оқшом пайтида ёпилади. Чунинчи, лаоқизғалдоқ кундузи учда, момақаймоқ икки-учларда, икки тусли бинафша эса соат беш-олтиларда ёпилади.

Ўқу
ҚИЗИК

Ўзлари ўстириб, парвариш қилган хонаки гулларни бир-бирларига кўз-кўз қилаётган Гулнора, Дилрабо, Гавҳар исми мана бу қизалоқлар Оҳангарон тумани Ойбек номидаги мактабда

ўқишади. Уларнинг синф хоналарида қишда ҳам ёздагидек гуллар яшнаб, кўзни қувнатиб турибди.

Р. АЛБЕКОВ
суратга олган.

Майкл оға касалхона эшиги олдида турар, унинг ўнг томонидagi қоронғи хона эшигидан дориларнинг ҳидига ўхшаган ҳид келарди. Бу ҳид жовонларга торилган шишачалардан чиқаётди. Назоратчи Майкл оға билан гапга киришиб кетди, Майкл оға унга «сэр» деб мурожаат қилди. Унинг сариқ сочларига оқ оралаган, қиёфаси ғалатиноқ. Уни «сэр» деб чақириш мумкин эмас, чунки у оға ва мутлақо бошқаларга ўхшамайди. У бошқалардай тақводор эмасми? Бошқалардан нимаси кам? Хонада иккита каравот бор эди, биттасида бир бола ётарди, улар ичкарига киришганда ўша бола қичқирди:

— Салом, бошловчи Дедалус! Тепада нима гап?

— Тепада осмон бор, — деди Майкл оға.

Бу учинчи синфда ўқийдиган бола эди, Стивен ечинаётганда у Майкл оғадан бир парча қизартириб пиширилган нон билан ёғ узатишини сўради.

— Узатақолинг, илтимос, — деди у.

— Ёғ егилари келибди-да! — деди Майкл оға. — Ҳали доктор келсин, сенинг жавобингни берамиз.

— Жавобимни берасизми? — такрорлаб сўради бола. — Мен ҳали буткул соғайганим йўқ-ку?

Майкл оға гапини такрорлади:

— Берамиз, берамиз, кўнглинг тўқ бўлсин. Бунинг сенга мен айтаяпман.

У ўчоқдаги оловни кўзгамоқчи бўлиб энкайди. Унинг бели чана тортадиган отларникидай узун эди. У косовни ҳафсала билан силкилади ва учинчи синф боласига маъналатиб бош ирғаб қўйди.

Шундан сўнг Майкл оға чиқиб кетди, бироз ўтгач учинчи синф боласи девор томонга ўгирилиб ётди ва ухлаб қолди.

Мана, у касалхонада. Демак, у касал. Улар ота-онасига хабар беришганимкан? Яхши бўларди, агар руҳонийлардан бирортаси бориб, уларга айтса. У хат ёзиб берарди, руҳонийлар элтиб беришса.

Онажоним! Мен касал бўлиб қолдим. Уйга кетгим келаяпти. Тезроқ келинг, мени уйга олиб кетинг. Мен касалхонадаман.

Меҳрибон ўғлингиз Стивен. Эҳ-е, улар жуда узоқда. Дераза ортидан кўшнинг тафтсиз нури йилтирайди. Бирдан ўлиб қолса-я? Ахир, кўёш чиқиб турган кунда ҳам ўлиб қолиши мумкин-ку. Онаси етиб келгунча ҳам ўлиб қолиши ҳеч гапмас. Черковда унинг жанозасини ўқийдилар. Литл ўлиб қолганда шундай қилишган, бунинг унга болалар айтиб беришган. Ҳамма болалар черковга йиғилишади, қора кийишади, мотамсаро қиёфада туришади. Уэллс ҳам келади, бироқ бирорта бола унга қайрилиб қарамайди. Кейин тобутни оҳиста кўтаришиб, чер-

Бошланкиши ўтган сонларда.

ковдан олиб чиқишади ва катта хиёбоннинг ортидаги мўнжаз қабристонга дафн этишади. Ушанда Уэллс қилган ишига афсусланади. Ва жом оҳиста-оҳиста садо таратади.

У ҳатто жом садосини эшитди. У ичида Бриджет ўргатган кўшиқни такрорлади:

Кўнғироқ динг-донглаб

садо бер,

Алвидолар айтгин онажон!

Асра мени эски мазорда,

Акажоним қабри ёнида.

Тобут четидagi қияк

қародир,

Олти нафар малак

ҳамроҳдир.

Оят ўқир иккови, иккови

куйлар,

Иккиси жонимни фалакка

элтар.

Қандай ажойиб ва нечоғли ғамгин! «Асра мени эски мазорда» деган жойи айниқса чиройли чиққан. Бадани титраб кетди. Нечоғли ғамгин, қандай

қидаги хабарларга тўла.

— Ҳозир газеталарда фақат сиёсат ҳақида ёзишади, — деди у. — Сенинг ота-онанг ҳам, ҳар қалай, шу ҳақда гаплашишса керак.

— Ҳа, — деди Стивен.

— Бизникилар ҳам, — деди у.

Кейин у бир дақиқа ўйлаб, деди:

— Сенинг исм-шарифинг ғалати, а — Дедалус, меники ҳам ажойиб — Этти. Менинг исм-шарифим шаҳар номидан олинган, сеники лотинчага ўхшайди.

Кейин у сўради:

— Сен топишмоқ топишга устамисан?

Стивен айтди:

— Унчаликмас.

Шунда у деди:

— Қани топ-чи, Килдэр

графлиги нимаси билан грамматикага ўхшайди.

Стивен нима жавоб қилсам

Жеймс ЖОИС

Урисчадан А. ОТАБОВ таржимаси.

РУМОНДАН ПАРЧА

ажойиб! Унинг йиғлагиси келди, хўрлиги келганидан эмас, ана шу сўзлар учун, мумтоз мусиқадай равон ва ғамгин сўзлар учун йиғлагиси келди. Жом жаранглапти. Алвидолар айтгин! Алвидо!

Кўшнинг тафтсиз нури хира тортиб қолди. Майкл оға у ётган каравотнинг ёнида, қўлига шўрва солинган косани кўтариб турибди. У ичида севинди, чунки танглайи қуриб, томоғи қизиб кетаётди. Қўлига майдонда ўйнаётган болаларнинг қий-чуварли чалиниб турибди. Коллежда ҳаёт ўзи бор пайтдагидай, рисоладагидек давом этарди. Шундан сўнг Майкл оға кетишга чоғланди, шу пайт учинчи синф боласи уни келиб туришини, газеталардаги янгиликларни гапириб беришини илтимос қилди. Стивенга у исми Этти эканини, отасининг бир кўра пойга оти борлиги, уларнинг ҳаммаси соврин олган йўрғалар эканини ва яна отаси Майкл оғани отларининг энг яхшисига миндиришини, чунки Майкл оға яхши одам эканини, унга ҳар кунни жамоага келиб турадиган газеталардаги янгиликларни қанда қилмай гапириб бериб туришини айтди. Газеталар турли-туман янгиликлар, воқеалар, кемалар ҳалокати, спорт ва сиёсат ҳа-

бўларкин, деб бироз бош қотирди, кейин деди:

— Шаҳримни бердим.

— Чунки унда ҳам, бунда ҳам «эти» бор. Тушунарлими? Этти — Килдэр графлигидаги шаҳар номи, эти! — грамматикада олмош.

— Тушунарли, — деди Стивен.

— Бу эски топишмоқ, — деди у.

Кейин бироз сукут сақлаб туриб, деди:

— Биласанми?

— Нима? — сўради Стивен.

— Бу топишмоқни бошқача

йўл билан топса бўлади.

— Бошқача йўл билан? —

қайтариб сўради Стивен.

— Уша топишмоқни-да, —

деди у. — Биласанми, уни

қандай қилиб бошқача йўл билан ҳам топиш мумкин.

— Йўқ, — деди Стивен.

— Тополмайсанми, а?

У бошини ёстикдан кўтариб,

Стивенга қаради. Сўнг ёстиққа бошини ташлаб деди:

— Бошқача йўл билан топса бўлади, лекин қандай топишни айтмайман.

Нега у айтмади? Унинг отасида бир кўра пойга оти бор,

демак отаси Сориннинг, Сасик Роучнинг отасидай катта судья бўлса керак. Стивен ўзининг отасини эслади, онаси роялда чалганда отаси кўшиқ айтарди

ва ҳар доим у танга сўраганда отаси сўм берарди; отаси бошқа болаларнинг оталаридай катта судья эмаслиги унга алам қилди. Нега унда бу болаларга қўшиб, уни бу ерга ўқишга беришди экан. Бироқ отаси бир гап айтган, сенга бу жой бегона эмас, чунки бундан роса эллик йил бурун бо-бонг бу ерда Халоскор² номини олган, деган. Уша замоннинг одамларини эски урфдаги камзулларидан билса бўлади. Уша пайтларда ҳамма нараса кўтаринки руҳда кечарди; балки, деб ўйлади у, ўша пайтлар Клонгоуснинг тарбияланувчилари ҳам мис тугма қадалган ҳаворанг калта камзул, сариқ нимча, қуён терисидан тикилган қалпоқ кийиб юришгандир, катталарга ўхшаб пиво ичишгандир, қуён ови учун този асрашгандир.

У деразага қаради, қуёш нури тобора сўниб бораётганини кўрди. Майдонга қоронғу туша бошлагани. Майдон жим-жит. Болалар синфда масала ишлаётган бўлишса керак ёки Ҳазрат Арнолл овоз чиқариб китоб ўқиб бераётими.

Қизик, унга ҳеч қандай дори беришмаяпти. Балки Майкл оға келса олиб келар. Касалхонага тушсанг аллақандай бадбўй суюқлик ичиришади, дейишарди. У энди ўзини бироз тетикроқ ҳис қилди. Секин-аста соғайиб кетгани тузук-да. Кейин китоб сўрасанг бўлади. Кутубхонада Голландия ҳақида китоб бор. Унда қизик-қизик ажнабийча номлар, ғаройиб шаҳарлар ва кемаларнинг суратлари бор. Уларни томоша қилиш мазза-да!

У бир дунё ўрқач-ўрқач тўлқинларни кўрди — узун қорамтир пўртаналар булутдай кўтарилади, тушади, қоронғи кечада баттар қорайиб кўрилади.

Кемалар кирадиган бухтадаги маёқ чироғи хира йилтирайди ва унинг кўзи қирғоқда уймалашиб турган одамлар тўдасига тушади, улар бандаргоҳга кириб келаётган кемани кўриш учун йиғилишган. Кема бортида бир новча одам турибди, қоронғи тақир қирғоққа тик қараб турибди, Стивен маёқнинг хира шуъласида унинг юзини кўрди, Майкл оғанинг мотамсаро юзини³.

У Майкл оғанинг оламонга қўлини чўзганини кўрди ва қаттиқ қайғули товушини эшитди, унинг товуши узоқ-узоқларда акс-садо берди.

— У ўлди. Биз унинг жасадини кўрдик.

Оломон айтиб йиғларди:

— Парнелл! Ох, Парнелл! У ўлди!

Оғир қирғишга чўмган

одамлар дод-фарёд қилганларича тиз чўқдилар.

У Дэнтини кўрди, устида жигарранг бахмал кўйлак, елкасига яшил бахмал ридо ташлаб олган, қирғоқ лабида тиз чўқиб ўтирган оломоннинг қошидан виқор билан бир сўз демай ўтиб бораётди.

* * *

Каминда тошқўмир уюми лангиллаб ёниб ётибди, пачагуллар чирмашиб кетган қандил тағидagi дастурхонга ноз-неъматлар тортилган. Улар бироз кечикишди, ҳали овқат ҳам тайёр эмас, бироқ овқат ҳозир пишиб қолади, деди онаси. Улар эшикнинг очирилишини, хизматкорларнинг оғир чўян қопқоқлар ёпилган қумғонларда овқат кўтариб кириб келишини кутиб ўтиришибди.

Ҳамма кутаётди: Чарлз тоға уй тўридаги дераза олдида, Дэнти ва мистер Кейси каминнинг икки томонида ором-курсларда, Стивен эса уларнинг ўртасида столда оёғини каминнинг панжарасига тираб ўтирибди. Мистер Дедалус камин устидаги ойнага қараб мўйловининг учини бураб қўйди ва фраксининг этакларини қайириб, ортини оловга тутиб турди, у тез-тез бармоқлари билан мўйловининг гоҳ у, гоҳ бу учини тоблади. Мистер Кейси бошини елкасига ташлаб қўлимсиради. Қўли билан гарданига шаппатилаб уриб қўйди. Стивен ҳам жилмайди; энди у англади, кумуш танга солинган ҳамён мистер Кейсининг жигилдонида деган гап нотўғри. Мистер Кейсининг шу қабилда алдаганини ўйлашнинг ўзи Стивенга кулгили туюлди. У мистер Кейсининг маҳкам сиқилган муштини ёзмоқчи бўлиб уринган эди, кумуш танга солинган ҳамён кафтидадир деб ўйлаб, уни кўрмоқчи бўлганди, мистер Кейсининг бармоқлари қотиб қолган эди ва мистер Кейси: малика Викторияга тўғилган кунин⁴ муносабати билан совға тақдим этгандан бери шу учта бармоғим акшак бўлиб қолган, деб айтди унга. Мистер Кейси гарданига шаппатилаб уриб қўйди ва Стивенга қараб уйқули кўзлари билан қўлимсиради, мистер Дедалус эса шундай деди:

— Хай, Майли-да. Биз ёмон яшамадик! Тўғрими Жон! Хўш... Бугун овқатланиш на-сиб қилармикан, билсак бўладими ўзи? Озондан роса тўйиб нафас олдик-да. Жин урсин, ҳар қалай ёмон бўлмади.

У Дэнтига ўғрилиб деди:

— Сиз бугун ташқарига чиқмадингиз, миссис Райорден?

Давоми бор.

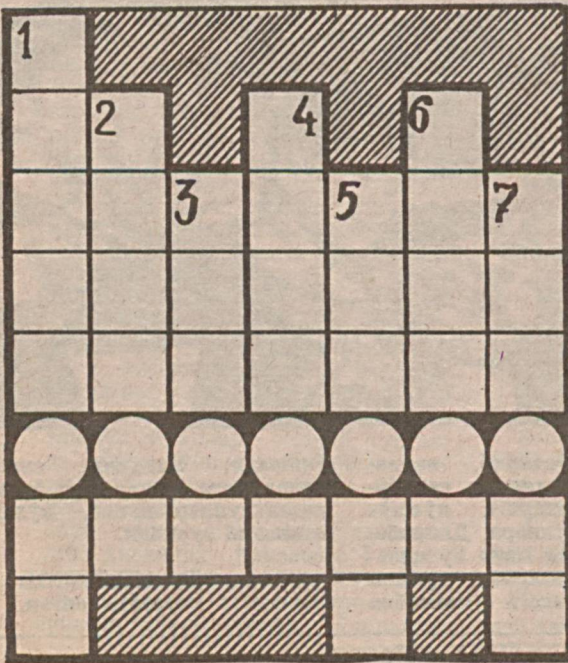
1 «Эти» — рус грамматикасида олмош.

2. Даниел О, Коннел (1775—1847) назарда тутилатири, у Ирландия миллий ҳаракати либерал қанотининг йўлбошчиси, католикларнинг сайлов ҳуқуқи чекланишига қарши курашган. Ирландияда 1829 йили католикларнинг эркинлиги расман

тан олингандан сўнг унга Халоскор номи берилган.

3. 1891 йил, 6 октябрда Англияда вафот этган Парнелл жасадининг Дублинга олиб келинган Стивеннинг кўз ўнгидан ўтаётди.

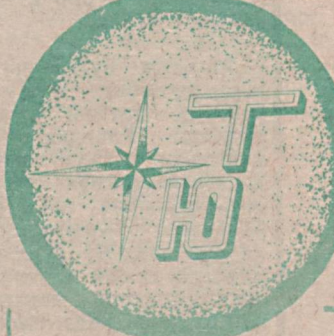
4. Мистер Кейсининг турмада бўлгани назарда тутилоқда, қамоқда, эҳтимол, қўлини каноп лоси шилиб кетган.

Алишер Навоий «Ҳамса» дostonларининг қаз-рамонлари: Баҳром, Искандар, Лайли, Мубоки, Нуржон, Суғро, Фарух номларини шайдави қа-такларга бўйига йўналишда ёзин.

Кроссворднинг тўғри ҳаёт этган бўлганга шакл-нинг айланаларидаги ҳарфлардан зичга йўналишда «Ҳамса»нинг яна бир қаҳрамонининг номини

билиб оласиз. Маълум ном билан ағаларин қайси сўзга асарини биласиз? Унинг муаллифлари ким? Ф. ОРИПОВ.

Бош муҳаррир: Ақром БЕРДИМУРОВОВ.

Тахрир ҳайъати: В. ФАЙЗУЛЛАЕВ, Т. ЭШБОВ (бош муҳаррир ўринбосари), А. КҮЧИМОВ, М. РАҲИМБЕРДИЕВА, Т. КАРИМОВ, М. ПИРМАТОВ (масъул котиб).

Таъсис этувчи:

ЎЗБЕКИСТОН ЁИ МАРКАЗИЯ ҚУМИТАСИ.

Бизнинг манзилгоҳимиз: ТОШКЕНТ ШАҲРИ. 700083, ЛЕНИНГРАД КҮЧАСИ, 32-УЙ.

Маълумот учун телефон: 32-54-21

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «ШАРҚ» НАШРИЁТ.

МАТБААЧИЛИК КОНЦЕРНИНИНГ БОСМАХОНАСИ.

Тошкент шаҳри. 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Чоп этиш вақти — 18.00.

БУЮРТМА № 6500. НАШР КЎРСАТКИЧИ — 64563

ЎЗНОМА ҲАФТАНИНГ ЧОРШАНБА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.

Ўзнома 346.700 нусхада чоп этилди.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12